

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.057
у Хмельницькому університеті
управління та права
імені Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Налуцишина Володимира Вікторовича
на дисертацію **Михайлова Павла Сергійовича** на тему
**«Особливості доказування під час застосування заходів забезпечення
безпеки учасників кримінального провадження»**,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право

Ступінь актуальності теми дисертації. Питання забезпечення безпеки як окремої особи, так і безпеки в цілому у суспільстві та державі, є надзвичайно важливим питанням в реаліях сьогодення, при цьому уваги потребують усі аспекти цієї проблеми, в тому числі й такі, що мають місце у сфері кримінального судочинства. Застосування заходів безпеки кримінального провадження відноситься до числа питань, які потребують постійної уваги науковців з огляду на швидкі та часто драматичні зміни у життєдіяльності нашого суспільства. Автором роботи обрано напрямок дослідження, який передбачає вивчення питань, що недостатньою мірою досліджені в юридичній науці, в опублікованих працях вчених висвітлено окремі аспекти досліджуваної проблематики, при цьому у національній науці ще не було проведено спеціального дослідження зв'язків, передумов, причин, наслідків поєднання у цілому доказової діяльності та діяльності щодо забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. Таким чином залишаються малодослідженими низка важливих для науки і практики питань, висловлені думки і пропозиції вчених у багатьох моментах спірними та дискусійними, що аж ніяк не сприяє створенню належної науково-теоретичної основи подальшого удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. У роботі належними чином визначена наукова проблема, яка має бути досліджена, що дозволило в цілому вірно визначити об'єкт і предмет дослідження, сформулювати мету і завдання роботи. Зокрема автор цілком обґрунтовано визначає мету дослідження як отримання науково обґрунтованих результатів у вигляді наукових висновків та положень щодо сутності заходів безпеки та специфіки доказування у зв'язку з їх застосуванням а також розробка пропозицій, спрямованих на удосконалення норм чинного кримінального процесуального законодавства, та рекомендацій щодо покращення практики його застосування. У роботі визначенні завдання,

вирішення яких дозволило в цілому досягти поставленої мети дослідження. Робота має чітку і послідовну структуру, досліджувані питання викладаються логічно і послідовно, автор вміло окреслює коло питань, які необхідно дослідити і висловлює власне бачення щодо вирішення доволі складних, суперечливих моментів застосування заходів безпеки і доказування. Автор в цілому вірно обрав методи дослідження, які вміло застосовував у ході його здійснення.

Обґрунтованість та достовірність зроблених автором висновків, сформульованих пропозицій, власного бачення вирішення спірних у науці питань, забезпечена використанням у дослідженні відповідних положень нормативних актів, праць вітчизняних вчених, ретельним вивченням правозастосовної практики, зокрема у роботі належним вдало висвітлені практичні ситуації з використанням оприлюднених судових рішень. Слід підкреслити, що низку моментів практики застосування заходів забезпечення безпеки, автор висвітлює в числі перших, низка його міркувань мають самостійний та оригінальний характер.

Відповідно, достовірність та обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, одержаних П.С. Михайловим у дисертаційному дослідженні, забезпечується завдяки використанню належної джерельної бази, опрацюванню відповідних положень нормативних актів як України, так і зарубіжних держав, міжнародно-правових актів, вдалому поєднанню методів наукового пошуку.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу у наукових публікаціях.

Рецензовану дисертацію можна вважати першою у вітчизняній кримінальній процесуальній науці в якій комплексно вивчені питання специфіки доказування та застосування заходів безпеки у кримінальних провадженнях. Автор звертає увагу на проблему, яка недостатньо висвітлена на сторінках наукових видань і на думку рецензента полягає в наступному. З одного боку, застосування заходів безпеки у кримінальному провадженні покликане створити умови для належного здійснення доказування, розширити можливості органів охорони правопорядку в такій діяльності, а з іншого боку – застосування заходів безпеки створює й певні труднощі, обмеження в контексті дослідження та перевірки доказів, що насамперед актуально для сторони захисту і забезпечення змагальності процесу в цілому. Автор зроби спробу знайти шляхи вирішення такої проблеми, його висновки та міркування мають доволі оригінальний характер.

Низка отриманих дисертантом результатів мають всі ознаки наукової новизни. Зокрема слід відзначити, що автором авторське бачення шляхів вирішення проблем обмеження сторін у доступі до конфіденційної інформації

про застосування заходів безпеки, що утруднює перевірку окремих джерел доказів.

Слід відмітити, що автор зважаючи на стрімкий розвиток інформаційних технологій, насамперед пов'язаних із функціонуванням мережі Інтернет та створенням різноманітних баз даних про осіб доводить потребу наділення слідчого, прокурора, суду владними повноваженнями звертатися до володільців та операторів відповідних баз даних, соціальних мереж, сервісів тощо повноваженнями щодо вилучення (або обмеження) з вільного доступу і обігу інформації про певних осіб, предмети, документи чи інші дані. Такі питання недостатньо урегульовані чинним законодавством і в той самий час це питання потребує рішень, у тому числі з боку законодавця.

Дисертант доводить, що слід посилити систему гарантій законності під час застосування заходів безпеки, зокрема, передбачити можливість оскарження рішення про застосування заходів забезпечення безпеки до слідчого судді апеляційного суду. Автор наполягає, що розглядати такі скарги повинен або голова суду, або спеціально уповноважений слідчий суддя з дотриманням всіх можливих заходів збереження в таємниці інформації про осіб, яким ймовірно загрожує небезпека, що особливо актуально з огляду на потребу недопущення будь-яких зловживань, негативних практик із застосуванням заходів безпеки.

У роботі доводиться необхідність істотної зміни порядку ухвалення рішення щодо застосування заходів безпеки, а саме пропонується, щоб рішення про забезпечення безпеки учасника кримінального провадження приймалося один раз і в подальшій процесуальній діяльності мова може йти лише про їх зміну, доповнення чи скасування у спеціально визначеній законом процедурі.

Дисертація містить і низку інших положень, що мають ознаки наукової новизни, а також висловлено ідеї, які можуть бути використані для удосконалення національного кримінального процесуального законодавства.

Основні результати дисертації П.С. Михайлова належним чином відображені у 4 наукових статтях, опублікованих у вітчизняних виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також у 5 тезах доповідей на конференціях, що цілком відповідає вимогам законодавства, щодо досліджень такого роду.

В анотації до дисертації належною мірою відображені положення, що виносяться на захист, її зміст відповідає встановленим вимогам. Текст дисертації викладено у науковому стилі, літературною державною мовою.

Оцінка відсутності / наявності порушення академічної доброчесності.
У ході дослідження автор вивчав низку ідей, думок, позицій інших науковців, про що в тексті роботи зроблено посилання на відповідні джерела. Порушень академічної доброчесності у тексті дисертації рецензентом не виявлено.

Загальна позитивна оцінка дисертації не виключає потреби вказати на низку спірних моментів у висновках автора, а також зауважити про необхідність додаткової аргументації окремих її положень.

1. У роботі сформульована пропозиція в контексті розширення кола заходів, призначенням яких є забезпечення конфіденційності відомостей про особу, життю, здоров'ю чи майну якої загрожує небезпека, суть якої полягає у тому, щоб під час внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про вчинене кримінальне правопорушення, не відображати у цьому реєстрі персональних даних заявника. У зв'язку з цим виникають питання – чи не з'явиться таким чином можливість почати кримінальне провадження без достатніх для того підстав, чи достатніми є гарантії законності таких дій уповноваженої особи органу досудового розслідування.

2. Автор дисертаційного дослідження пропонує у подальшому передбачити можливість оскарження окремих рішень про застосування заходів забезпечення безпеки до слідчого судді саме апеляційного суду, обґрунтовує потребу такої процедури саме необхідністю забезпечити підвищену конфіденційність персональних даних осіб, до яких застосовані заходи безпеки. Видається, що використання такої процедури може слугувати як засіб затягування процесу, а також і перевантаженню суддів розглядом ще одного виду скарг.

3. У роботі стверджується, що використання показань анонімних свідків, неможливість отримати окремі засекречені дані для їх перевірки, певною мірою обмежує можливості сторони захисту у доведенні своєї правової позиції перед судом. У зв'язку з цим видається логічним поставити питання чи доцільно обмежити можливість застосування окремих заходів безпеки лише окремими категоріями проваджень, наприклад провадженнями про особливо тяжкі кримінальні правопорушення чи пов'язаними діяльністю країни-агресора, можливо й іншими категоріями проваджень, в яких застосування заходів безпеки виглядатиме цілком логічним і обґрунтованим.

Варто підкреслити, що висловлені рецензентом зауваження і власне бачення щодо шляхів вирішення доволі складних питань і побажання мають дискусійний характер і жодним чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Висновки:

1. Дисертація Михайлова П.С. на тему «Особливості доказування під час застосування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального провадження» є завершеною науковою працею, в якій одержані нові науково обґрунтовані результати, що у своїй сукупності мають значення для розвитку науки і правозастосовної практики.

2. Зміст дисертації Михайлова П.С. відповідає заявленій спеціальності 081 Право.

3. Дисертація Михайлова П.С. виконана і оформлена відповідно до вимог, передбачених постановою «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року № 44 та наказом МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40.

4. Здобувач Михайлов Павло Сергійович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензент

**доцент кафедри кримінального
права та процесу
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
кандидат юридичних наук, доцент**

Володимир НАЛУЦИШИН